1273 - 26 3/7/97

MINISTERE DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE

ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE INSCRIVANT SUR LA LISTE DE SAUVEGARDE COMME MONUMENT CERTAINES PARTIES DE L'ANCIEN ATELIER HERMAN COURTENS SIS RUE BRAEMT 97-99 A SAINT-JOSSE-TEN-NOODE.

Le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Vu l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier, notamment les articles 7 § 6 et 8;

Vu l'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 13 avril 1995 entamant la procédure d'inscription sur la liste de sauvegarde comme monument de certaines parties de l'ancien atelier Herman Courtens sis rue Braemt, 97-99 à Saint-Josse-ten-Noode;

Considérant que le propriétaire n'a pas émis d'observation dans le délai prévu par l'article 7 § 5 de l'ordonnance du 4 mars 1993;

Sur la proposition du Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale et Ministre des Pouvoirs locaux, de, de l'Emploi, du Logement et des Monuments et Sites,

MINISTERIE VAN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT INSCHRIJVING OP DE BEWAARLIJST ALS MONUMENT VAN BEPAALDE DELEN VAN HET VOORMALIGE ATELIER HERMAN COURTENS GELEGEN BRAEMSTRAAT 97-99 TE SINT-JOOST-TEN-NOODE.

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Gelet op de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed, inzonderheid op artikelen 7 § 6 en 8;

Gelet op het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 13 april 1995 houdende instelling van de procedure tot inschrijving op de bewaarlijst als monument van bepaalde delen van het voormalige atelier Herman Courtens gelegen Braemstraat 97-99 te Sint-Joost-ten-Node;

Overwegende dat de eigenaar geen opmerking heeft kenbaar gemaakt binnen de termijn opgelegd in artikel 7 § 5 van de ordonnantie van 4 maart 1993;

Op de voordracht van de Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en Minister van Plaatselijke Besturen, Tewerkstelling en Monumenten en Landschappen,

ARRETE:

Article 1er - Sont inscrites sur la liste de sauvegarde comme monument, la façade à rue, la toiture - à l'exclusion de celle de la partie arrière basse - et la fenêtre d'atelier donnant au nord au-dessus du vestibule de l'ancien atelier Herman Courtens sis rue Braemt, 97-99 à Saint-Josse-ten-Noode, connu au cadastre de Saint-Josse-ten-Noode, 2ème division, section B, parcelle n° 29 V10, en raison de leur intérêt historique, artistique et esthétique, précisé dans l'annexe au présent arrêté.

Art. 2 - Le ministre qui a les Monuments et Sites dans ses attributions est chargé de l'exécution du présent arrêté.

Bruxelles, le 03/07/97

Par le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale et Ministre des Pouvoirs locaux, de l'Emploi, du Logement et des Monuments et Sites

BESLUIT:

Artikel 1 - Worden ingeschreven op de bewaarlijst als monument, de voorgevel, de bedaking - met uitzondering van die van het lagere gedeelte achteraan - en het noordelijke achterraam boven de vestibule van het voormalige atelier Herman Courtens gelegen te Sint-Joost-ten-Node, bekend ten kadaster te Sint-Joost-ten-Node, 2de afdeling, sectie B, perceel nr 29 V10, omwille van hun historische, artistieke en esthetische waarde, zoals nader bepaald in bijlage gevoegd bij dit besluit.

Art. 2 - De minister bevoegd voor de Monumenten en Landschappen, is belast met de uitvoering van dit besluit.

Brussel, 03/07/97

Door de Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en Minister van Plaatselijke Besturen, Tewerkstelling, Huisvesting en Monumenten en Landschappen

Charles PICQUE.

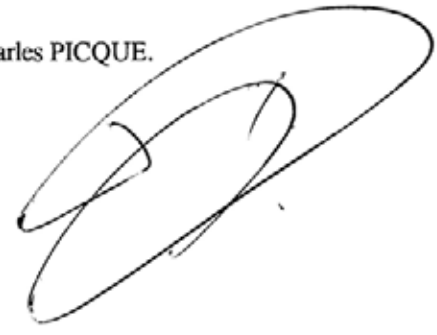

V.9511

ANNEXE A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE INSCRIVANT SUR LA LISTE DE SAUVEGARDE COMME MONUMENT CERTAINES PARTIES DE L'ANCIEN ATELIER HERMAN COURTENS SIS RUE BRAEMT 97-99 A SAINT-JOSSE-TEN-NOODE.

Réf. cadastrale : 2ème division, section B, parcelle n° 29 V10.

DESCRIPTION SOMMAIRE :

Le peintre Herman Courtens fait partie d'une célèbre famille d'artistes bruxellois. Il habita successivement rue du Moulin et rue de Liedekerke 108, à Saint-Josse-ten-Noode. En 1922, il fit construire par son frère, l'architecte Antoine Courtens, un atelier totalement indépendant à l'arrière de son habitation. Cet atelier se situait rue Braemt. L'artiste avait un accès facile à l'atelier, via le jardin arrière, étant donné que les deux propriétés étaient adjacentes à l'intérieur du pâté de maisons.
Généralement, un atelier d'artiste est joint à une habitation. L'atelier de Herman Courtens est cependant conçu comme un bâtiment indépendant sous toiture plate. La façade comprend deux parties et a une largeur d'environ 11 m. La partie de gauche est plus haute et plus décorée. La porte d'entrée monumentale se trouve également à gauche.
La façade est conçue comme une espèce de portique de temple, qui est toutefois muré.
La façade de briques est ornée de pilastres en imitation de pierre de taille, qui déterminent le rythme de la façade. Couronnés de simples chapiteaux, ces pilastres soutiennent un lourd entablement non décoré avec corniche en fort porte-à-faux.
Un bas-relief représentant la maternité, très probablement l'oeuvre d'Alfred Courtens, est situé entre la traverse supérieure et l'entablement.
La grande fenêtre de l'atelier, orientée vers le nord, est visible depuis la rue. L'atelier occupe le volume principal du bâtiment et est relié à la rue via l'accès monumental, de manière à permettre la sortie aisée de toiles de grandes dimensions.
L'architecteAntoine Courtens fait preuve, dans ce projet datant de ses débuts, d'un grand talent. La façade est remarquable par son rayonnement à la fois très sobre et monumental.
Surtout la simplicité dans les détails est frappante. On y ressent l'influence manifeste de Victor Horta chez qui l'architecte fit un stage. Cette influence s'exprime principalement dans la manière dont Courtens utilise les formes classiques, par exemple dans les détails de l'attique sous la corniche ou dans les formes des chapiteaux très sobres. Un autre élément très typique est la manière dont il réalise la transition entre la partie haute et la partie basse de la façade, à l'aide d'une pierre d'angle joliment ouvragée.

Intérêt présenté par le bien selon les critères définis à l'article 2, 1° de l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier.

Intérêt historique, artistique et esthétique :

Au cours du 19ème et au début du 20ème siècle, Bruxelles était un centre dynamique de la vie artistique. Les artistes venaient s'y établir en masse. Egalement à Saint-Josse-ten-Noode, il y avait une importante concentration d'artistes. En témoignent, les nombreux noms de rues qui font référence à cette présence artistique. Les noms de rues restent quasiment les seuls vestiges de la vie artistique florissante de cette commune, la plupart des ateliers, à quelques exceptions près, ayant disparu.
L'atelier de peintre de Herman Courtens est un des rares témoins survivants et présente, de ce fait, un important intérêt historique.
Cet atelier présente les caractéristiques typiques de l'atelier de peintre du 19ème siècle.
Herman Courtens faisait partie d'une famille renommée d'artistes bruxellois. L'atelier fut construit par son frère, l'architecte bien connu Antoine Courtens, qui effectua un stage chez Victor Horta. Dans cette réalisation, une de ses premières, l'architecte fait déjà preuve d'un grand talent dans la conception équilibrée et les détails soigneusement traités.
Le joli relief représentant la Maternité, probablement de la main d'Alfred Courtens donne aussi un intérêt artistique à l'ensemble.

Vu pour être annexé à l'arrêté du 03/07/97

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale et Ministre des Pouvoirs locaux, de l'Emploi, du Logement et des Monuments et Sites

Charles PICQUE.

V.9511

BIJLAGE BIJ HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT INSCHRIJVING OP DE BEWAARLIJST ALS MONUMENT BEPAALDE DELEN VAN HET VOORMALIGE ATELIER HERMAN COURTENS GELEGEN BRAEMSTRAAT 97-99 TE SINT-JOOST-TEN-NODE.

Kadastrale gegevens : 2de afdeling, sectie B, perceel nr 29 V10.

BEKNOPTE BESCHRIJVING :

De schilder Herman Courtens stamt uit een welbekende Brusselse kunstenaarsfamilie. Hij woonde achtereenvolgens in de Molenstraat en de Liedekerkestraat nr 108, in Sint-Joost-ten-Node. In 1922 liet hij door zijn broer, de architect Antoine Courtens, achteraan zijn woning een volledig zelfstandig atelier bouwen. Dit atelier gaf uit op de Braemtstraat. De kunstenaar had van zijn woning een gemakkelijke toegang tot het atelier via de achtertuin, vermits de twee eigendommen aan mekaar paalden binnen het bouwblok.
Meestal wordt een kunstenaarsatelier aan een woning gekoppeld.
Het atelier van Herman Courtens wordt echter uitgewerkt als een op zichzelf staand gebouw onder een plat dak.
De gevel heeft een totale breedte van ongeveer 11 m en bestaat uit twee delen. Het linker deel is hoger en meer versierd.
Links bevindt zich de monumentale toegangspoort.
De gevel is uitgewerkt als een soort tempelportiek dat echter is dichtgemetst. De bakstenen gevel wordt versierd met pilasters in imitatienatuursteen die het gevelritme bepalen. Deze pilasters, onder eenvoudige kapitelen, dragen een zwaar onversierd hoofdgestel met sterk overkragende kroonlijst.
Tussen de bovendorpel en het hoofdgestel is een bas-reliëf met de voorstelling van het Moederschap dat zeer waarschijnlijk geraliseerd werd door Alfred Courtens.
Het grote atelierraam, gericht naar het noorden, is vanop de straatkant zichtbaar. Het atelier is ondergebracht in het hoofdvolume van het gebouw en sluit aan bij de straat via de monumentale toegang. Grote schilderijen konden op die manier gemakkelijk naar buiten gebracht worden.
Architect Antoine Courtens geeft in dit vroege bouwontwerp blijk van een groot talent. De gevel is merkwaardig door een zeer sobere en tegelijk monumentale uitstraling. Het atelier krijgt de statigheid van een tempel. In de detaillering is vooral de eenvoud treffend. Hier is een duidelijke invloed merkbaar van Victor Horta waar de architect stage liep. Die invloed uit zich meer in het biezonder in de manier waarop Courtens met klassieke vormen omgaat, in de detaillering van de attiek onder de kroonlijst bijvoorbeeld of in de vormgeving van de zeer sobere kapitelen. Zeer kenmerkend is ook de manier waarop hij de overgang uitwerkt tussen het hogere en lagere gedeelte van de gevel met een fraai uitgewerkte hoeksteen.

Belang van het monument volgens artikel 2, paragraaf 1, bepaald in de Ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed.

Historisch, artistiek en esthetisch belang :

Brussel was in de loop van de 19de eeuw en het begin van de 20ste eeuw een dynamisch centrum van artistiek leven. Kunstenaars kwamen er zich massaal vestigen. Ook in Sint-Joost-ten-Node was er een belangrijke concentratie van kunstenaars. Getuige hiervan zijn de talrijke straatnamen die refereren naar deze artistieke aanwezigheid. De straatnamen blijven bijna de enige getuigenis van dit bloeiende kunstenaarsleven in deze gemeente vermits de meeste ateliers zijn verdwenen, op enkele uitzonderingen na.
Het schildersatelier van Herman Courtens is een der weinig overblijvende getuigen en heeft om deze reden een belangrijke historische waarde.
Dit atelier vertoont de typische kenmerken van het schildersatelier uit de 19de eeuw.
Herman Courtens behoorde tot een befaamde Brusselse kunstenaarsfamilie. Het atelier werd gebouwd door zijn broer, de welbekende architect Antoine Courtens, die stage liep bij architect Victor Horta. In deze vroege realisatie geeft de architect reeds blijk van een groot talent in de evenwichtige opbouw en de zorgvuldig uitgewerkte details.
Het fraaie reliëf met de voorstelling van het Moederschap, waarschijnlijk van de hand van Alfred Courtens geeft eveneens een artistieke waarde aan het geheel.

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van 03/07/97

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en Minister van Plaatselijke Besturen, Tewerkstelling, Huisvesting en Monumenten en Landschappen

Charles PICQUE

V.9511